

Klaipėda

32p.+TV DIENA

LAPKRIČIO 16, 2019

Nr. 264 (21 664)

www.klaipeda.diena.lt

ŠEŠTADIENIS

Lietuvės
I.Cataldo
kelionės po JAV –
tarsi nesibaigiantis
stebuklas.

Vakare 19p.

Buvusio Lietuvos kariuomenės vado A.Pociaus
planuose – nauja knyga ir politika. Šeštadienio interviu 6p.

Kaina 0,69 Eur

Nutylėtų nusikaltimų šleifas

Karo nusikaltimai po karo – **našlaičių iš Rytprūsių tragedija**, apie kurią dešimtmečius buvo nutylima. Raudonosios armijos herojai, vėliau pionieriams mokyklose pasakodami apie savo kovinius žygdarbius, prieš vaikų prievartavimus ir žudynėmis tikrai nesigyrė.

Asta Dykoviėnė
a.dykoviene@kl.lt

Idilė netoli Tilžės

Garbaus amžiaus Liucija Mikutienė jau kurį laiką gyvena Vokietijoje, tačiau kasmet atvažiuoja į savo sodybą Kretingos rajone, kur prabėgo didelė dalis jos gyvenimo.

Tai ne jos gimtinė, pati Liucija kilusi iš kadaise pasiturinčio ūkininko šeimos netoli Tilžės (dab. Sovetskas). 4»

■ **Tragedija:** du broliai karo pabėgėliai. 1947 m. gegužės pradžioje iš Rytų Prūsijos atklydę iki Vilniaus, ant Gedimino pilies kalno juos fotografavusio Liongino Dambrasko prašė valgyti.

Okupacijų ir laisvės kovų
muziejaus rinkinių archyvo nuotr.

„Mano biografija normali. Esu karjeros diplomatas ir karjeros veterinaras.“

Antanas Bauža Klaipėdos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybai vadovauja nuo 2011 metų.

3p. »

Pietinei Klaipėdai – rangovas

Ieva Atė
late@kl.lt

Bankrutavus bendrovei „Žemkasa“, kuri buvo atsakinga už miesto gatvių švarą pietinėje pusėje, Klaipėdos savivaldybės vadovai išsirinko naują rangovą darbams atlikti. Miesto gatvės valyti šiemet skirta 735 tūkst. eurų.

Mechanizuotu miesto gatvių valymu rūpinasi dvi įmonės. Šiaurinėje dalyje – „Ecoservice Klaipėda“, o pietinėje iki šiol dirbo bendrovė „Žemkasa“.

Tačiau Ilepą Klaipėdos apygardos teismas, nagrinėjęs prašymus ir dėl bendrovės „Žemkasa“ restruktūrizacijos, ir dėl bankroto, nusprendė, kad įmonė yra nemoki, ir jai keltina bankroto byla. 2»

DIENRAŠČIO
PRENUMERATOS
AKCIJA 2020 M.

ŠEŠIS KARTUS PER SAVAITĘ

51 €

SPALIO 1 D. –
LAPKRIČIO 18 D.

9771392558103

Klaipėda

MIESTAS

■ **Baimė:** šioje fotografijoje užfiksuotos Rytprūsų karo pabėgėlės, kurios nė nesuvokė, kas jų laukia, susidūrus su Raudonosios armijos „herojais“.

Apie šių mažųjų karo aukų tragediją buvo ilgus dešimtmečius nutylima ir tik visai neseniai Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus istorikai parengė parodą „Vilko vaikai: duonos keliu iš Rytų Prūsijos į Lietuvą 1945–1948“.

Paroda jau eksponuota Vokietijoje ir dabar keliauja po Lietuvą. Parodą sudaro 22 pastatomi mobilūs stendai ir 10 mobilių monitorių.

Stenduose pateikiama istorinė įvykių Rytų Prūsijoje apžvalga, paremta vilko vaiko dalį paty-

rusio 21 asmens autentiška istorija, iliustruota šeimų fotografijomis ir dokumentais, vaikų kelionės iš suniokotos Rytų Prūsijos į Lietuvą ir klajonių po skirtingas Lietuvos vietas žemėlapiai.

Monitoriuose rodoma 12 filmuotų autentiškų liudijimų lietuvių ir vokiečių kalbomis.

Parodos rengėjai neslepia, ne visi kalbinti vilko vaikai sutiko dar kartą prisiminti ir garsiai prabilti apie savo patirtą košmarą, nes jų patirtis buvo pernelyg baisi.

■ **Nežinia:** ši į laivą su vaiku lipanti moteris nė nenučiuokė, ar pavyks sėkmingai pasiekti krantą, nes frontas nenumaldomai artėjo.

Komentaras

Ramunė Driaučiūnaitė

Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus Istorijos skyriaus vedėja

Su kolege Lina Šlapelyte rengėme tą parodą ir kalbino mes žmones. Tie kraupūs išgyvenimai juos lydi iki šiol. Mes savo klausimais juos vertėme išgyventi tai, ką jie siekė pamiršti. Verkė pasakodami visi, ir vyrai, ir moterys, verkėme ir mes, stovėdamos už filmavimo kamerų. Jų visų istorijos siaubingos. Iš karo liudininkų, bet ne iš vadovėlių, išgirsti, kas tai yra karas, buvo didelis sukrėtimas. Žmonės kalbėjo, ką jie išgyveno. O juk tada jie buvo vaikai, tik niekuo dėti vaikai. Vienintelė jų kaltė, kad jie buvo vokiečių kilmės. Ir tai, kaip pasielgė sovietai, atėję į Rytų Prūsiją, yra protu nesuvokiama. Pirmiausia, jie žvėriškai elgėsi su jų mamomis, seneleimis, seserimis. Prievartavo ir žiauriausiu būdu jas nužudė. Mergaitėms grėse prievartavimas iki mirties. Situacija buvo tokia, kad mirtis moterims buvo išsigelbėjimas nuo to, kas su jomis buvo daroma Rytų Prūsijoje. Vaikai karo nuniokotoje teritorijoje liko visiškai vieni. Ilgainiui, badaudami jie pasiekė Lietuvą, alkani, purvini, utėlėti, išsigandę. Jie niekam nerūpėjo. Jie pavadinti vilko vaikais. Šių vaikų patirtis išskirtinė. Jie regėjo sovietų tankų traukimas pabėgėlių kolonas, gatvėse gulinius lavonus. Iš bado šie vaikai valgė šunis, kates, peles, žiurkes ir dvėselieną. Dėl maisto gabalėlio jie galėjo nueiti dešimtis kilometrų ir be gailėsčio kovoti tarpusavyje. Badas ir baimė buvo jų vaikystės palydovai. Į Lietuvą jie atkeliavdavo pėsti ar prekiniiais traukiniais. Geležinkelio milicija pagavusi vaikus sumušdavo, o krovinius traukinius lydėję kareiviai juos be gailėsčio išmesdavo iš vagonų. Ne vienas išmestas vaikas žuvo ir liko gulėti pakeles grobyje. Beveik visuose prie geležinkelio

linijos Karaliaučius (vok. Königsberg)–Kybartai–Kaunas–Vilnius esančiuose Vilkaviškio, Marijampolės, Kalvarijos rajonų kaimuose prisiglaudę vokiečių vaikai. Kita kryptis – Jurbarko, Tauragės, Klaipėdos, Kretingos, Kelmės, Šiaulių ir Biržų rajonų kaimai. Kartais vokiečių kilmės vaikų į Lietuvą parsiveždavo lietuvių ūkininkai, prekiaudavę buvusios Rytų Prūsijos turguose. Jiems vaikus pasiūlydavo ar beveik priedu įbrukdavo motinos arba giminaičiai. Kartais visai svetimos moterys našlaičius paimdavo elgetauti į Lietuvą, tikėdamosi, kad kas nors jų pasigailės. Ne visi vaikai pasiliko Lietuvoje: vieni nuvažiavo į Latviją, kiti nusigavo net į Estiją, treči atsidūrė Baltarusijoje ir Ukrainoje. Išsėkę, apipyšę ir utėlėti jie eidavo nuo vienos sodybos prie kitos, prašydamiesi duonos ir nakvynės. Ar pokario Lietuvoje jiems buvo saugu? Ne. Jie buvo lengvas grobis prievartautojams ir žudikams, nes už vokiečių vaikų dingimą, priverstinį elgetavimą ar netgi nužudymą niekas nesijautė atsakingas. Iš dalies laimingi buvo tie, kuriems pasisekdavo prisiglausti pas vietos gyventojus. Beje, šeimoms, priglaudusioms vokiečių tautybės vaikus, grėsė represijos. Deja, ne visi lietuviai buvo geri. Tuos vaikus ne vieni pasiėmė kaip bėteisę darbo jėgą ir išnaudojo be gailėsčio. Dalį vilko vaikų lietuviai perkrikštijo ir įsivaikino, suteikdami jiems savo šeimos pavardę ir parinkdami lietuvišką vardą. Dėl vardo ir pavardės pakeitimo daugelis giminaičių bergždžiai stengėsi surasti įvaikintus vaikus per Raudonojo Kryžiaus ar kitas tarptautines organizacijas – nė vienas artimųjų ieškomas vilko vaikas taip ir nesustiko su savo artimaisiais. Tikslios statistikos, kiek tokių vilko vaikų atsidūrė Lietuvoje, nėra. Manoma, keli tūkstančiai. Dauguma jų pasą gavo jau sulaukę pilnametystės ar dar vėliau. Gavę Sovietų

Sąjungos piliečio pasą išgalvotu vardu ir pavarde, šie jauni žmonės turėjo susikurti savo antrąją tapatybę ir perprasti lietuviškąją identitetą. Jie nežinojo, ar kada nors galės sugrįžti prie savo vokiškų šaknų.

Angelika Pasenau

Draugijos „Edelweiss-Wolfskinder“ įkūrėja

Tik po 1990 m. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, Lietuvoje gyvenantys vokiečių kilmės vaikai susibūrė į bendriją „Edelweiss“, vėliau pavadintą „Edelweiss-Wolfskinder“. 1991 m. rugsėjo 14 d. Klaipėdoje įvyko pirmasis susirinkimas. Pirmas tas mūsų susirinkimas buvo labai skaudus. Pastatėme mūkelę (kryžiu-ką) ant stalo kaip simbolį, nes tie visi vaikai buvo tarsi nukryžiuoti. Taip žmogus jaučiasi, kai iš jo atima viską – ir tėvus, ir namus, ir identitetą, ir tėvynę. Suėjome visi, tada vienas kito nepažinojome. Iš pradžių jie bijojo prisipažinti, iš kur jie ir kas jie. Iš pradžių mes net nerašėme jų pavardžių, tik numerius. Pristatymas buvo pats baisiausias. Jie atsistodavo ir pristatydavo savo tikrais vokiškais vardais ir iš kur kilę, tada paaiškėdavo, jog čia esama ir jų buvusių vaikystės draugų ar kaimynų. Atsisloja vienas ir sako, kad nežino, kas jis – Hancas ar Herbertas, nežino, iš kur jis. Klausia, gal kas žino? Žmonės verkė. Bet ir džiaugsmo buvo, kai paaiškėjo, kad netoli vienas nuo kito gyveno brolis ir sesuo. Paskui jau pradėjo atrasti vieni kitus. Po to į Vokietiją, į Raudonojo Kryžiaus organizaciją, išsiuntėme sąrašą su lietuviškomis ir vokiškomis pavardėmis, adresais, gimimo vieta, menamomis pavardėmis. 1991 m. bendrijoje buvo įregistruoti 58 vilko vaiko dalį patyrę Rytų Prūsijos vaikai. 1997 m. bendrija vienijo 219 narių, 2000 m. – 260, 2009 m. – 114, 2015 m. – 63, 2019 m. – 39.

■ **Pasitraukimas:** artėjant frontui, Rytų Prūsijos gyventojams buvo įsakyta evakuotis kartu su vermachto kariuomene. Heinz Schön, „Ostpreußen 1944/1945 im Bild“ ir „Als die Rote Armee das Land besetzte. Tragödie Ostpreußen. 1944–1948“ nuotr.